

Baltijas Ģenģopis.

Mafā: par gadu 2 r., v. pušā, 1 r. 10 L., p. 3 mehn. 60 L., ar pē-
fubrišanu par vāstu 2 r. 60 L., 1 r. 40 L., 90 L.; Jelgavā ar pē-
nešanu 2 r. 30 L. par gadu. — Apšēfēšanas weetas:
Jelgavā: pē rebafjās, Pulas f. gr. bodē, Klein f. pēfchub.;
Rihgā: Kaptein f. gr. bodē, leelā Kālejuelā, Nr. 4, G. Windmana
f. bodē, Pēreb. pēfchpīfchā, Kātku-elā Nr. 18 fenakā brāhlu Būfch,
taadā Wīfē f. gr. bodē, Kātku-elā; un Puhau f. grāhm. bodē pē Šbal-
wāhtem Nr. 59; P a u s ā: pē ahtētra Gōrte f.; K u i d i g ā: Pēst

2. gada-gabhjums.

horna wahu grāhm. bodē un pē tēfās-fr. Šchēpfa f.; Tāfēš:
pē Simfen f.; Dohbelē: pē lopmana Dawidowfka f.; Žebfēš:
Wenden pē Blāhmfch f.; Wālmēerā: Tērn f. grāhmā bodē;
Wāllā: Rudolf f. gr. bodē; Rūhjenē: Alfhāna f. gr. bodē; Kēer-
pajā: Vāto. grāhm. bodē; Piltēnē: pē pīfchētas weelā J. Šuhfch
Wēpūžē pē Šupfētorā Bogel. Š l u d i n a t u m s, 6 lap. par rin-
dinu, wār nēdēt wīfās fchīnīs weetas. Redafjās adrefe: „Balt.
Ģenģopja redafjāi Jelgavā.“ (Katotu eelā, Nr. 2.)

Nr. 3.

Jelgavā, Pēktdeenā, 23. Janwari.

1876.

Nahditais: Gowju barofchana. Kāhds wāhds pahr fēmes apftrahdafchānu un fāhds
mehrfēš tai ir. Bītēneka darbi Janwari. Grunfs ihpafchuma cēmantofchāna jeb
mahju pīfchāna Baltijas gubernās. Mdeles fīnās. Naudas parību jēnās. Ter-
mitāu kalēderē. Sīnās. Renģināt tēwju. Superiāfch, modere un deēderu draugs.
Atbīdēs. Študīnājumi.

Laukfaimnēziba.

Gowju-barofchana

no J. Timm'a.

(Turpinājums.)

Šwarīgā lopa meefas beiflahpēllīgā fāfahwa datā ir taufi.
Wini atronahs olās, afinīs, peenā, juhtēklōs (nerwes), krimtēfu
un kaulu audeēnōs: ar wāhdu, wini ir, leelākā jeb mafakā wai-
rumā, wīfās fchīhstās un zētās meefas datās. Tāufi ir ba-
gati ar oglekli, kuru wini fatura lihds 75 proz. Tāpēhž tāufi ir
wiswairaf derīgi vreefch elpofchānās un fītumas uftureschānās
un teel leetati pē nepīlnīgās barofchānās preefch fcha noluhka
ari tad, kad wini jau flehtinās (клеточка) nogulejušchēēs. No
bada mirušchēm lopeem naw tāufu. Bēf tam wehl tāufēem ir
leels swars pē lopa meefas darbofchānahs; uš ko jau aifrahda
wīnu atrāfchānahs wīfōs lopu audeēnōs un organōs. Lihds ar
flāhpēllīgāhm weelāhm wini daudf palihds pē flehtīnu rafchofcha-
nās un attīhstīfchānās. Tāpēhž fīnāms tāufu wairums ir wee-
numehr wajadfīgās lopam, zaur ko ari barību wajag dot pīlnīgā
wairumā un ar wajadfīgāhm ihpafchībāhm. Otrā beiflahpēllīgā
lopa meefas fāfahwa datā ir peena flāhbe, kura atronahs
afinīs un galā. Šchi ir ta pate weela, kura rafchojahs pē
peena fāflāhbfchānās īf peena zūfura.

Neorganīfās fāfahwa datās atronahs leelākā jeb mafakā
mehrā wīfōs meefas audeēnōs. Šchēš un datā no fošfora ir
weenumehr fawēnotēf preefch lopam weelāhm. Afinīs ir fwa-
badi fāhrmēkli un weenumehr wāhrama fāhls. Šchāhs abās wee-
lās ir neapejami wajadfīgās preefch normalīgu afinīs ihpafchību
uftureschānās un preefch rīktīgās meefas barofchānās un elpofcha-
nās. Bēf zītāhm, neapejamāhm preefch lopa, neorganīfāhm
weelāhm, afinīs atronahs wehl dēfēš, kura īf tāifa fāhlanāhs
krahfēdamās weelas fāfahwu datu. Barodamās fchīhstums,
kurfch galā atronahs, fatura lihds ar zītāhm fāhlihm, daudf
hlorīgā kalija. Galā un juhtēktu audeēnōs ir it ihpafchī bagati
ar fošforfchābi. It ihpafchī pēhdīgā nem fīpru dalību pē flehtī-
tinu un audeēnu rafchofchānās un fawēnodamāhs ar kalkeem un
magnēfiju, īf tāifa kaulu leelako fāfahwa datu. It teiktā nolē-
māms, ka neorganīfās weelas nem weenumehr dalību pē or-
ganu fāfahwa un rafchofchānās un ka wīnās neapejamas preefch
pēhdīgo uftureschānās. Fošforfchābas fāhli pāgēhr wīleelākā
wairumā un tāpēhž wajag wīnu deefganīgu apgāhdafchānu zaur
barību jo wairaf eewēhrot, jo jaunāhs lops, kāmēhr wehl kauli
naw pīlnīgi attīhstīti. Wehl jāpēemin par uhdeni, kurfch īf tāifa
 $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ no lopa swara. Uhdenē atronahs wīfōs audeēnōs un
organōs. Uš uhdenā, kā wīspāhriģā kausēdamā lihdsēkta, kurfch
fpeefchāhs zaur flehtīnu fēenāhm un audeēneem, atbālfstāhs baro-
damā fchīhstuma pēnēmēfchāna īf fārnāhm; wīfch dara eefpēh-
jīgu weelu apmānīfchānu dāfchādōs organōs un palihds jau

pāhfrāhdātās weelas īf meefi īf organīfma. Wīfch atronahs
leelā wairumā lopa īfmetumōs un īfnāhl īf meefas pa datāi
fchīhstā weidā — īf fāhrijumōs, pa datāi futa weidā — zaur
plāufchāhm un ahdu. Tāpēhž meefai wajag daudf uhdenā;
zaur zaurim, uhdenā pēnēm 4 reīfās wairaf, kā fāufo barodāmu
weelu. Šcho wajadfību apmēerina pa datāi ar barībā atrāfda-
mōs uhdeni, pa datāi ar dīrdīfchānu. Bēf deefganīgās uhdenā
dofchānās buhs nepīlnīgā barofchāna.

2. Barības lihdsēktu fāfahwa datās.

Augfchējā nodatā redsāms, jil loti dāfchādāhm līhmīfchāhm
weelāhm wajag fawēnotēf preefch lopa meefas rafchofchānās.
Wīfās fchāhs weelas wajag lopam atrāf barības lihdsēktōs.
Pīlnīgā fāfahwa datu rafchofchāna un atjaunošchāna atfārīnā-
jahs no barības līhmīfka fāfahwa, kuras wajag attāpt lopa
wajadfībāhm. Tāpēhž naw deefgan dot lopam tīfai fīnamu ba-
ribās wairumu; fchīnī barībā wajag atrāfēēs neapejamā a tne-
fchānā (proporzijā) tāhdāhm weelāhm, kuras wajadfīgās
preefch audeēnu, tāufu u. z. rafchofchānās. Lopa meefās atro-
nahs flāhpēllīgās, beiflahpēllīgās un neorganīfās fāfahwa datās,
tāpēhž preefch pāhrtīgās barofchānās ir loti swarīgās fīnāht,
kāhdās barības-fāfahwa datās atpōp lopa meefas fāfahwa da-
fāhm un kāhdā weidā un atnefchānā wīnās atronahs barības
lihdsēktōs.

a. Barības lihdsēktu flāhpēllīgās fāfahwa da-
tās. Loti eewēhrojama ir tā parāhdīfchānahs, kā fāhdū zēlfcha-
nahs ir ne tīfai weenādā ar lopa zēlfchānōs pēhž fāwā weidā, tā kā
abōs gadījūmōs par pamātu organu der flehtīna, bet kā ari pate
weela, kura der abās wālfstīs preefch flehtīnās rafchofchānās,
loti weenādā. Tāhs pāfchās weelas, ar kurāhm mehš jau eepā-
fīnameēs lopa organīfma fēem nofaukuma olās-bāltuma
weelās (proteīnu weelas) un kuras der par pamātu wīfēem lopa
audeēneem, īf tāifa ari fāhdā swarīgo datu.

Šchīhstums, īf kura fāhdū flehtīnās rafchojahs, fāfahw
weenumehr pa leelākāi datāi īf olās bāltuma weelāhm. It fcha
rafchodamā fchīhstuma flehtīna zētāhs zaur to, kā datā no wī-
nā fābēf un rādā fīrdi, apfāmpu no tā pāfchā fchīhstuma;
īf pēhdīgā, fāfahwedamā īf flāhpēllīgāhm weelāhm, ronahs beif-
flāhpēllīgā flehtīnās ahdīnā, kura tāpēhž ir wīspēhdīgā flehtī-
nās datā un kura tad ronahs, kad gatawās wīfās zītās datās.
Jaunu flehtīnu rafchofchāna, pautu flehtīnās pāhwehfrāfchānahs
afnā un pēhž tam fāhdā, noteel zītādī, bet ari fche darbojahs
wiswairaf flehtīnās flāhpēllīgās datās.

Stāhdū flāhpēllīgās weelas ir loti lihdsīgās tāhm pāfchāhm
lopa weelāhm; wīnāhm ir tāhdē pātē līhmīfks fāfahws un ir
lihdsīgi wīnāhm fawēnotās ar fīnamu fēhra wairumu. Wīnās
atronahs ne tīfai īf fāufetā weidā rafchodamā fchīhstumā, bet
ari zētā weidā flehtīnās. Pēhž ihpafchībāhm īf fchēir: olās-
bāltuma weelu (albumīnu), līhmēkli un legumīnu.
Stāhdū olās-bāltuma weela ir lihdsīga ar lopa olās-bāltuma
weelu. Wīnā īf kuhstī uhdeni, pē fīldīfchānās fākrežē (fārežē) un
zaur to pāfāudē kufchānās eefpēhju uhdeni. Olās-bāltuma weela
ir wairaf par wīfāhm zītāhm flāhpēllīgāhm weelāhm īfplātīta;

wina atronahs wisgaram stahda sulâ un, fâ leelakâ raschodama schlihtstuma data, nem darbigu dalibu pee wisahm flehtinas darboschanahm. Uri legumins, kuru nosauz ari par stahdu feera-weelu (kaseinu), kuhst uhdeni, bet nefakrez no fildischanas jeb wahrishanas; winsch nostahjabs us katla dibena, uhdeni nekudamas weelas weida, tilai pee kausejuma isgaroschanas, lihdsigi lopa feera-weelai. Winsch atronahs wiswairak pahlschu-stahdu sehllâs, bet masâ wairumâ atronahs ari meeschu un ausu graudds. Lihmeklis (клеиковина) nekuhst uhdeni. Winsch fastahw is stahda lihma un stahdu schkeefnehta (fibrina). Winsch peedod labibas graudu milteem, eelsch kureem winsch atronahs leelâ wairumâ, ihpashibu dot pee jaukschanas ar uhdeni sikhstu mihtlu un tapehz winam ir leels swars pee maifes zepschanas.

Stahdds un tapehz ari baribas lihdselkds atraadamahs slahpekligas weelas ir weenigais lopa meesas slahpekligu fastahwa daku awots. Winas sau; par asins raschotajahm un galas raschotajahm, tapehz ka winas, ja ne weenas ween, tad tomehr der wiswairak preelsch asins un audeenu raschoschanas. Winas tapehz jo wairak jaewehero, ka winas stahdu organds atronahs atnesigi masâ wairumâ, bet lopam ir toti leela waja-dsiba preelsch winahm. Mums ir kihmistkas analises no wiseem preelsch mahjas-lopû baroschanas leetajameem stahdeem, kuras parahda winds masu slahpeklâ satureu. Bet tã kã schis satureu war buht toti daschads weenâ un tai paschâ stahdâ, raugotees us wina attihstischanas pakahpeena un eegadijumeem, pee kureem winsch auga, — semkopim naw eespehjams pee il katra sawada eegadijuma stahdu kihmistki ismekleht, — tapehz baribas lihdselktu analihsehm wajag dot mums tilai wispahrigu formeli; bet pee il katra eegadijuma wajag nolemt, waj war un zil war scho wispahrigu formeli pahrmainsht. Bet tahda awspreechana ir eespehjama pee gruntigas sinaschanas, kã slahpekligas fastahwa dalas ir isdalitas stahdds un winu dalas un kã schi isdalishana ismainahs pee daschadeem attihstischanas pakahpeeneem. Augschâ redsejahm, ka no raschodama schlihtstuma (protoplasmas), fastahwedama wiswairak is olas-baltuma weelahm, atkarinajahs flehtinu raschoschana un winu wairoshanas; mehs redsejahm ari ka neisskatamu jaunu flehtinu zelschanahs, augschanas drihsims un pilniga attihstischanahs stahw sakarâ ar leelu slahpekligu weelu wairumu. Stahdi rascho sawas slahpekligas weelas is amoniaka. Wini atron winu gaisâ, is kureenes winsch zaur leetu un rasu pahreet semê. Bet ja bes gaisa amoniaka wineem peewedihsh slahpekligus saweenojumus (amoniaku un salpetera-schahbi) zaur mehfleem lihds ar deesganigu neorganistku barodamu weelu wairumu, tad paleelinassee ari jaunu flehtinu raschanahs proporzi-naligi slahpekligu weelu wairumam, kuras is mehfleem jagatawojahs; wis stahds ottihstisees pilnigaki un wina barodams spehls pawairosees, jo winsch saturehs wairak asins-un meesas-raschotajas. Stahdu barodams spehls jo leelaks, jo spehzigak rascho-jahs wehl jaunahs flehtinas. Tapehz, ja widejs slahpeklâ jeb slahpekligu weelu satureu sinams laut kahdâ stahdâ, tad mehs waram scho futuru rehkinahst jo augstaku, jo jaunaks stahds, jo labak bij nosuhdota seme preelsch wina, jo us labakas semes un pee labakeem eegadijumeem wini auga. Turpreetim, slahpekligu weelu satureu buhs preelsch weenâ un ta paschâ stahda jo semaks par wideju, jo tahlak aistila stahds sawâ attihstischanâ, jo wairak winsch tumojahs sawas augschanas un attihstischanas galam un jo sliktaki winsch auga sliktas semes un fuhdu truhkuma deht. Zaur scho issklaidrojahs jaunahs sahles leels barodams spehls, it ihpashchi, kura aug bagatâ semê un pee mehslaschanas ar schurgu, kã ari jauna ahbolina, noplauta lihds seedeschanai. Tapehz feenam ir dauds masaka baribas wehrtiba, kad jau pilnigi attihstis-tas plawas sahles ir plautas, bet ne seedos; tapehz labi nowahkts atahls ir sachtigaks par seenu no pahrsedejuschahm sah-lehm, bet feens un atahls no mehslotahm appluhstoschahm plawahm ir dauds labaks par seenu un atahlu no nenomehslotahm un leefahm plawahm. Wisu scho ruhpiigi eeweherodami, mehs daudreis eespehjim riktigi nospreest baribas sachtibu un to labumu,

kahds zelahs no riktigas un pilnigas baribas sahlu attihstischa-nahs; mehs tad pahrsedejuschamees, ka schahm sahlehm newajag leegt labu mehslaschanu, ja gribam dabuht no winahm wisleelako peinu. Wis schis dos stipru eespaidu fainneejibai, jo, no weenas pufes, pehz labi auguschahm baribas sahlehm dabon labas labibas plautas un, no utras pufes, — no sachtigakeem ba-ribas stahdeem dabon toti bagatus ar mehslodamahm fastahwa datahm fuhdus, kuri tapehz parahda stipraku darbibu. Tapehz, newajag seht ahbolinu us leefas semes, kã to, janoschelo, wehl daschlahrt data lihds scham brihscham; turpreetim, winu wajag seht pirmâ gadâ pehz fuhdoschanas. Sem baribas swikleem u. t. pr. wajag semi fuhdot, bes stala mehfleem, wehl ar pelneem, kaulu milteem un ziteem skunste-mehfleem, ja war dabuht winus par palehtu zenu, lai waretu panahkt scho stahdu eespehjigi leelu raschojumu ne tilai pehz wairuma, bet ari pehz ihpashibahm. It ihpashchi schis ir tur jaewehero, kur grib fainneejibas wehrtibu pazelt. Schini eegadijuma wajag leetahst wisus dabujamus skunste-mehslus wispirms preelsch baribas stahdeem, un tilai pehz tam jem dauds salmu dodamas seemas labibas. Tapehz, wislabak ustureht wezas ehlas, kamehr tilai war, neistehredams esochu kapitalu neaugligi us jau-nahm buhwehm, bet leetahst winu preelsch mehflu pirkschanas, lai waretu wispirms eemantot eespeh-jigi leelu un eespehjigi bagatu ar slahpekligahm weelahm baribas wairumu.

Tani laika, kad stahda attihstischanahs beidsahs ar sehflu zelschanas, wisas wina dalas teel pamafam nabagakas ar slah-pekli; tapehz wisadi salmi satura salihdsinot toti mas no schahs swarigas fastahwa dalas, kura pee tam wehl eeslehgta flehtinas ar toti beesahm feeninahm, zaur to wina ir masak pee-ejama gre-moschanas schlihtstumeem un gruhtak sagrewojahs. Par to lee-laks slahpekligu un weegli sagrewojams beslahpekligu weelu wai-rums sakrahjahs sehllâs. Bet tã kã semkopim ir eenesigaki pahrdot labibu un elas-stahdu sehllâs jeb winas isleetaht laut kahdâ zita wihse, ne kã barot ar winahm gowis, tad tapehz no schahm sehllahm eet bariba tilai tas, kas paleel pehz winu techniskas pahrschadachanas: no rudseem un kweescheem — sehnalas, jeb sliktake milti, no meescheem — drabinas, no elas-sehllahm — rauschi. Schahm paleelahm ir leela baribas wehrtiba, kã parahda kihmistki ismeklejumi. Behdigee parahda, kã daudsfreis ir neprahctigi fabarot dauds graudu, kuras war pahrdot, tahdeem lopeem, kureem naw wajasigs tahdas masâ ap-nehmumâ dauds barodamu weelu saturedamas (konzentreeetas) baribas, kã tas wajasigs preelsch sirgeem. Mehs darisim ar ween prahctigaki, ja gowis barosim ar sehnalahm un rauscheem, bet ne ar rupjeem milteem, tilai pee telu audseschanas un noba-roshanas laika galâ ja-atschahjahs no scha likuma.

Pee labibas graudu ismekleschanas parahdahs, ka slahpeklig-as weelas ir wiswairak isplahctitas weenâ jeb wairakas, tublit sem sehllas misinas atraadamahs kahrtinas un kuru flehtinas ir pilnas ar maseem lihmektu (Kleber) graudineem. Zaur to pee graudu famalschanas paleel miltos dauds masak scho weelu, kã sehnalas, jo flehtinu kahrtina ar lihmekli paleel arween pee graudu misinas. Bet tã kã pee gomju baroschanas mums it ihpashchi slahpekligas weelas wajasigas, tapehz ka wajasigahs beslah-pekligas barodamas weelas mehs ari bes tam atronam, arween wairak, kã deesganigâ wairumâ swikkos, salmids u. t. pr., kur winas mums masâ lehtak, kã miltos, tad is scha redsam sehnalû augstu baribas wehrtibu un ari to, ka reti buhs eenesiga paschu graudu fabaroschana. Mitroskops ari peerahda, ka drabinahm ir leela baribas wehrtiba, jo leelaka data no lihmekli satureda-mahm kahrtinahm paleel winas.

Pahlschu graudi satura sawas flehtinas legumini lihdsahsch stehrkelehm. Tã kã wisahm pahlschu graudu flehtinahm ir tahds satureu, tad jau no tam war nosehgt, ka wini bagati ar slahpekli.

Etas-stahdu fehllu flehtinàs naw fehrléku, bet eta leelaku jeb masaku pileenu weidà lihdi ar flahpelligahm weelahn. Baribà leetà ar ween tilai paleekas, kuras dabon pehz etas ispeefchanas is schahm fehllahm. Schahs paleekas fatura leelako flahpelligu weelu daku un bes tam wehl wairak jeb masak etas. Slahpelligu weelu bagatiba dara rapfchu un zituz raufchus par weenu no labakeem gatu raschodameem baribas lihdsjekeem, kuri pee tam wehl falihdsinot ir lehti. It ihpafchi jaewehro linfehllu rauschi, tà tà wineem naw tahs sewischkas, asas esirigas etas, kura rapfchu rauscheem peedod it ihpafchu smaku, zaur to pirmàs smekigakas gowihm.

Kartupeli fatura mas flahpelligu weelu, bet pee wihu leetachanas brandwihnu bruhshòs wini dod loti bagatas ar flahpelligahm weelahn paleekas. Zaur to, ka pee brandwihna laishanas ne kas nesuhd no flahpelligahm weelahn, kamehr fehrléles pahreet spirtà, braghgas faufàs weelàs eeronahs patihkama flahpelligu weelu atneschanas us zitahm fastahwa dakahm. Taphehz braghga, dabuta no sinama kartupeli wairuma un peemaita pee bagatas ar besflahpelligahm un nabagas ar flahpelligahm weelahn baribas, parahda tahdu paschu barodamu spehku, tahdu dod winà pahrwehrtée kartupeli.

Bes olas-baltuma weelahn stahdòs atronahs wehl ziti flahpelligi saweenojumi, proti stahdu alkaloidi. Lai gan wini atronahs daudis stahdòs, tomehr ne kad nefaturahs leelà wairumà un tapehz wineem naw nekahdas wehrtibas preelsh lopu baroshanas; wini daudreis peedod stahdeem dseedinadamas jeb nahwigas ihpafchibas, tà v. peem. gundegai (Ranunculus acris), drigenehm, kartupekeem solanins.

(Zurymak wehl.)

Kahds wahrds pahr semes apstrahdashanu un kahds mehrkis tai ir.

Ar scho krona faknu attihstichanos stahw ihfi sakarà wisa augu attihstichanahs, tà, tà tahs paschas wairak wai masak pee pilnibas tikufchas, kas atkal no isdewigaka, jeb neisdewigaka laika atkarajahs. — Ja nu ilgaku laiku pawafaròs tahds neisdewigs laiks, tà ka wihu attihstichanahs eelsh silita laika eekriht, zelahs daudreis til pa weenam steebram, — smalki un wahji no zelma. — Wairak tas attrahpahs pee rudseem, jo pee kweescheem krona faknu attihstichanahs eekriht wehlakà, un tà ari siltakà laikà, — un tadehl daudreis ta parahdishanahs, ka tur, kur agrakà pawafari lauks tufsch, tomehr daschreis wehl wehlaki laba kahrtta kweeschu sawellahs.

No schihm krona faknehm zelahs nu apfahrt zelmam, wairak wai masak augu steebri us augfchu, kur pee augshanas pehzak wehl kattris sawas ihpafchas faknes dabon, un zaur to, lai ari wisi pee weena zelma, tomehr kattris sawruhpy, tà ihpafch augòs eefkatams.

Augu attihstichanos eedala diwi dakàs. — Pirmà asnu attihstichanahs noteek tanì laikà, kamehr wehl fehllas graudinam pascham spehls, asneem no sewim baribu sneegt; tee ari it tee wehrtigakee, un dod to leelako zeribu us labu plahwumu. — Pehzak, kad schee pirmee jau wisi sawas ihpafchas faknes dabujufchi, war no wineem wehl fahnu-asni attihstitees, bet kas pee auglu wairuma, wairs no til leelas wehrtibas naw, tadehl, ka sche nepezeeschami siltuma, miplums, un faules gais waijadfigi. — Truhlst schini laikà schihs peeminetas ihpafchibas, paleek ari pehdejee neattihstijufchees pee zelma.

Bet kad nu schini attihstichanahs laikà pastahwigi faufs un gaisch laiks, kuresch wiseem scheem fahnu-asneem wihu apafschajas dakas par ahtri taid ta fauktahs lola dakàs pahrwehrtch, tà ka wineem kattram sawas ihpafchas faknes wairs newar attihstitees, nonihlft wini agraki jeb wehlaki, ja wineem palihdsibu nesneedsam, un paleek pa weenam, tee ta fauktee tehwinì augot. Sche ir nu, ihpafchi pee tahda laika waijadfigs, ka drihsumà, kamehr steebrinu apafsch-dakas wehl naw fazeetejufchas, winas

zaur ezeschanu ar semi apberam, zaur to winahm miplumu peewedam, un winas us wifadu wihfi sawas faknes tad war eedabutees, un tà zaur ezeschanu mehòs tahdà wihse droschaku zeribu us labaku plahwumu nogruntejam. — Bet ja seme faufuma deht ezejot gabalinòs druptu, jo tahdi gabalini faknes pilnigi neapbehrtu, tad ari lauks tuhdat pehz ezeschanas javeeblukè.

Ja wehl kahdam prahtà nahktu praht, kahdi augi tad peemums ezeschanu panefs? Tad man te ja-atbild: Gandrihs wisi, til ween ne lini un griki.

Tas gan pee schi darba buhs waijadfigs, kahdas smagakas un kahdas labi paweeglas ezeschas eegahdatees, tà tà buhtu pee rokas, kahdas kattrà brihdi waijadfigas.

Ezeschanu esnu pee wairak augeem, ka loti pasflubinataju pee augshanas atradis. — Til ween pee kweescheem schi pasflubinafchana stahdejuse. Kweeschi zaur ezeschanu kahdas deenas pee augshanas aptureti, pehzak gan jo kurlaki un treknaki sanemahs augt, bet wehlaku eenahzahs, un zaur to wairak no ruhfas nomaitati tita, kura mandòs laukòs beesi ween kweescheem mehdi uskrist. Auwas ir schogad, kur ezehts tita, pareisi wairak graudu isdewufchas, tà ne-ezetahs.

Pee mescheem, wihu trufu asnu deht jaunumà gan labaki, kad wihuòs karstàs pusdeenas stundàs leek ezeht, jo tad wini wairak apwihstufchi, — sikhstaki. Ezeschanas labakais brihdìs peenahzis, kad augi pirksta garumu sawneegufchi, bet ja waijadfigs, ari wehlaku war ezeht.

Wehrà leekams pee ezeschanas wehl buhtu:

- 1) Pee faufa gaisa, kad mas zeribas us leetu, darihs labi, pehz ezeschanas ari lauku tuhlin likt peeblukèht, ka israustitas faknites atkal taptu peespeestas. Bet ja sehja pabeesa, tad lai mirst, kas naw dshwotajs.
- 2) Kad tilkab seemas, tà ari sawarejas sehjas, deht neisde-wiga laika smalkòs un wahjòs steebròs taifitos usplaukt, tad pehz tahs labibas, — ar weeglu blukiti, jeb ar apgreestahm ezeschahm lauks apstrahdashams. Jo asni zaur to kahdas deenas eelsh augshanas aptureti, pehzak jo weenadaki un stipraki steebròs nahks, zaur to ari pakat palikufchi fahnu asni atkal pirmejòs spehj panahkt. Schi ezeschana (tà stahsta kahdi isprometaji) ir arween droscha, jo kattru reij sehjumi tahdà reisà weenadaki un stipraki steebròs nahk.
- 3) Kur agrà pawafari ahbolinsch ussehts, naw jabaidahs, ari tahdu lauku pehzak ezeht. Saufòs pawafaròs wehl droschaki ahbolinsch dabuhs fanahkt. (Te gan weeglas ezeschas iik bruhkejamas.)
- 4) Kudsus gan reti dabufim ezeht, tadehl, ka wini jaw agrà pawafari steebròs nahk, kur seme wehl naw nobreeduse. Bet ja ween war, darihs labi, tos paschus, ja ne wairak, ar bluki peeblukèht.
- 5) Ja sehja par daudis trekna, ka weldè taifahs sakrist, tad ihfi preelsh plaukshanas, daschi isprometaji zaur peeblukeshchanu ar weeglu blukiti, loti weenadu iiplaukshanu teizahs panahkufchi.
- 6) Pee sawarejas, kad ari nebuhtu seme fazezejuse, warehs wihu kattru reis pahrezeht, kad augi pirksta garumu sawneegufchi. Wiswairak, kad sahles starp labibu sadihgufchas, tahs paschas us wifu wihfi iszejamas. Un ja wehl us reisi winas neisnihzinatu, tad pehz pirmas ezeschanas atstahj lauku nenobluketu, un pehz kahdam deenahm, war wehl reis winas iszeht, un tad lauku peeblukèht.

Tà nu, kahdus wahrds pahr semes apstrahdashanu pahr-runajufchi, atwadidamees greesfimees wehl ihfòs wahrddòs pee pirma pamata usdewuma: Kà tas isdarams, kad zaur augu eedalischanu semi preelsh augu faknitehm gribam waijadfigà irbenumà ustureht.

Man zeen. lasitaji jaluhdi, par faunu nenemt, ka no semes apstrahdashanas pahreiju us zitahm ihpafchibahm. Tas te notizis tadehl, ka negribeju to sche eefahkto leetu, til no weenas

pufes apflattu pamest. — Zo lo tas lihdsetu, kad ari zaur semes apstrahdaschanu waijadfigs irdenums panahkts, tas tomehr zaur augu eedalischchanu atkal tiktu ispostihst. Zo newaru leegt, ka tahdi peedfihwojumi ir schinis laikds wehl deesgan beesi parahdahs.

Kad nu, ka kattris to sin, tee daschadi augi, kuras sawas semes sehjam, pehz sawahm ihpaschibahm ari daschadu semi, tapat zeetu, ka irdenu nahkameem augeem pamet, tad ari newarehs weenalga buht, ka sawus augus, augu eedalischchanu, weenu pehz otra noleklam. Zo nefahrtigi fastahditi, tee paschi drihs semi par zeetu jeb par tschauganu pamestu.

Zaur lo tas noteek, ka wehl schi leeta wispahrigi tik mas eewehrota? — Dauds semkopju dsird fuhdsamees, ka zaur augeem, kas semi par dauds tschauganu pataisa, (gan tik pehz dascheem gadeem), labiba negrib wairs isdotees. Sausds gaddes sehjas iszehrt. Kad labiba wehl auguma laba, graudi tomehr newehrtigi — weegli paleek. Un tomehr, — un tomehr wehl prahrtigi semkopji to ari nemas neleekahs redsot. Wai warbuht schee ar to sewi apmeerinajahs, ka wisi preekschagahjei, kas zaur tahdahm eedalischchanahm stahde nahkuschchi — tik ween nejehgas bijuschchi, kas naw pratuschi ar schihm eedalischchanahm kreetni eepaschtees. Teescham, zeribas dascham ir jauks pawadons uf dsihwibas zela, un kad pehz zitadi japeedfihwo ka zerehts, tad tas tomehr tik ir par neisbehgamu likteni pasaulu eeskatams.

Kad nu, ka jau augschu peemineju, tas pawisam zits usdewums un ka tas, par kuru schini raksta domajis pahrrunah, tad ari nedrihktu ilgal sche kawetees, bet luhgdams luhdsu sawus amata brahkus, wiswairak tahdus, kam bes kapitala jawirtschaftste, lai to leetu par tik newehrtigu ne-eeskata. Repareisa augu eedalischchanu nelad nemehds tik tahdus rubkus, bet arween tahdus simtus starpibas pamest.

Kapitalistus tahda luga newar tik smagi trahpiht, jo wini pehzak to nebuchchanu sawusdami, kahda zeriba winus eeweduse, tik ween nopurinajahs, wezus pihschlus nokratidami — un wis drihs atkal peemirist. Bet kam schi glahbeja truhkt, buhs fahpigi, ka kahda nikna sebrga, ilgä laikä japeemin.

G. Behring,
Behrmuisscha.

Biteneeka darbi Janwari.

1. Seema, kad bites faldä meera dufs, ir jagahda ka winas netop zaur salu, fauli, pelehem, sihlitehm, dseneem, zilwekeem un lopeem no schi meera trauzetas. Preekschabeem pehdejeem ir augstas sehtas jeb schogi derigi. No fala, faules, sihlitehm un dseneem aifsargä zaur stropa aptihschchanu ar garluhtu salmeem; no pelehem zaur skreijzauruma aifsprauschanu ar naglinahm, ta ka peles newar eelihst.

2. Ja-eegahda jauni stropi preeksch nahkuschas behrnu laischchanas jeb speetoschanas laika, jo leela waijadfiba tee ir dauds dahrgali ja-aismaksä. Preeksch eefahzejeem ir loti derigi Berlepfscha gulofchee stropi, kas ir ar nonemamu wahku jeb greesteem. Ismanigeem biteneekem es usflaweu daschadus stropus, ka: Berlepfscha stahwstropus, Dathes gulofschus un stahwstropus, Grünhofa gulofschus un stahwstropus, un Grahwenhorsta prahmja stropu. (Wogenstulper.)

3. Ja-eegahda un japahrlabo preeksch bishu apkopschanas waijadfigas leetas. Jaunalds laikds ir bishu apkopschanas leetu skaits loti wairojees; biteneeki zaur to rahda, zil wini loti pehz pilniguma dsenahs. Tahdam pullam jaunu leetu es nelahds draugs ne-esmu, tadeht daru sawus amata-beedrus tikai us jo waijadfigalahm usmanigus.

a) Bites tik tahda gadijuma dur, kad winas doma sawu kehneneni waj mahjokli breefmäs esofschu, tadeht tikai

stropa waj dahrsa tuwumä. Tahlaku no dahrsa winas ir loti bailigas, behg, tiklihdskä kahds winahm tuwojahs, waj to puki aiskar, us kuras tahs nometuschahs strahda. Zaur duhmeem bites top usturetas bailis un breefmäs. Biteneeku leelaka data pee bishu raudfischanas (operazijahm) isteek ar zigari, kas mihtaki pihpi smehke, tam ir biteneeku-pihpis usteizams. Preeksch nesmehtetajeem ir nesmehtetaju pihpis derigs. No duhmu-kannahm ir ta ta derigaka, kas pate wesk, tas ir bes plehshas. Kad bites ir niknas, it ihpaschi karstas deenas un pehz leetaina laika, tad eefahzejeem der drahschu bishu-seetinsch preeksch gihmja aifsargaschanas no duhreeneem; zitadi waijaga radinatees ar neapfegtu gihmi un rolahm gar bitehm darbotees.

b) Pee Dsifsona-stropeem ir wasflu kalpinsch loti waijadfigs. Wisu derigaks ir tahds wasflu kalpinsch, kam wirsu ir masa kastite, kura to lapu eelikt, us kuras kehnenene atronahs. Wasflu-luhkscha ir ari loti derigs eerozis. Wasflu ahkis un nasis ir biteneeka nepeezeschami eerotschi. Preeksch stropa grihdas notihrischanas no wasflu drumslahm un nomiruschahm bitehm der tihrischanas kaukis, kam weena gala ir schkipelite, ar lo atgrees to, kas buhtu pee grihdas zeeti peelipis. Preeksch ehdinaschanas ir waijadfigi ehdeena kastite un ehdeena rahmitis. Leela waijadfiba war ari leetot pukupoda apakschtafes, bet neglaseeretes, kas papreeksch ir labi ja-ismaksä un wehrdoscha uhdeni jaispluzina. Pee kehnenes eepostofschanas ir krahtini jeb Kleina pihpja wahli waijadfigi. Pee behrnu jeb speeta fanemschanas ir speetu kurwis waj speetu kastite waijadfigi. Medfweede preeksch medus iszejinaschanas.

4. Kattris rahmitis ir eekschpuse wisapfahrt ar tuffcheem waskeem ja-islipina, lai bites nestrahda krusteem par rahmischeem. Schis ir tahds darbs, kas seema, pa pawalas laiku, ir isdarams, jo wasara jau ta ir darbu deesgan. Zo leelakas wasflu lapas ir lo eelipinaht, jo labaki. Ja leelu lapu nebuhtu, tad war ari schauras stihpinas isleetot, jeb ari masus gabalinus, kas tad zits pee zita leekami, bet ta, ka widus-seenas zita pret zitu taisna lihnikä stahw. Pee leelahm wasflu lapahm ir us tam jaluhko, ka kanninas nekarajahs ta us semi, bet schu us augschu. Kad rahmischee apaksch-datu ne-aplipina ar waskeem, tad bites ilgi kawejahs tur peestrahdaht. Ir nu rahmischee eekschpuse wisapfahrt islipinati, tad winas tuhlin wiszauri peestrahda, ta ka rahmischee isskatahs ka peemuhreti, un ir ari dauds isturigaki medfweede. Lihkas lapas ir, eekam winas stihpinas fagreesch, papreeksch taisnas ja-atlees, kas nemas tik grehts darbs naw. Tahdas lapas ir papreeksch stipri jafasilda, kamehr winas sawu stihwumu pasaudu, tad us dehli ja-usleek un us wainigo weetu tik ilgi ar plaukstu waj dehlii jaspeesch, kamehr winas fajasst, kas ari it drihs noteek. Wisu derigakas pee islipinaschanas ir tahdas lapas, kuras jau ir bites perinatas; jo winahm ir ihstena is platums, un winas ir ari stiprakas ne ka itin jaunus lapas.

Preeksch peelipinaschanas leeto wasflu un Burgundes swiki, no katra pusi, kuras kahda 15 zolu gara, 4 zoli plata un 2 zoli augsta jeb dsika, no dsels bleka falekta pannina us lehna uguns waj oglehm fakaufe. Peeminetä kausejumä eemehrz peelipinamo wasflu lapas kanti, un tad us kahdu rahmischee datu weegli peespeesch. Rahmischeem jabuht fauseem, zitadi nelips, un kas buhs peelipis, tas drihs atkal akritih.

Wisus minetos stropus un pee bishu kopschanas waijadfigas leetas war apsteleht pee Kursemes bishu kopschanas beedribas presidentä G. Mather'a waj pee wihzepresidentä.

R. Grünhofa.

Wispaßriga Dala.

Gruntß ihpaßchuma eemantofchana jeb mahju pirfchana Baltijas gubernas.

(Turpinajums.)

Sinadami, ka semkopim daudß wairaf laika wajjaga ne kã zitam, lihds winsch teel „uf zehra,“ mehß nahkam pee ta spreeduma:

Katra laukfaimneeziba par semi un semkopiba wispaßr til tad war uplaukt un jo augßtaku stahwolli eenemt, kad kopjama seme (mahjas) uf jo ilgaku laiku paleel ta paßcha kopeja (faimneeka) rokãß.

Kã tas panahkamß?

Wispirms schẽ japeemin, ka mehß runajam no tahdam mahjahm (faimneezibahm), kas wehl pee krona jeb privat-muischahm peeder un tadeht pehz likumu nosazijumeem faimneekem tikai uf renti isdotaß. Mineto mehrki tapehz panahkam:

- a) kad rents kontraktß noslehds uf jo ilgaku laiku un
- b) kad mahjas pawisam nopehrf.

Kahda starpiba no likumiga stahwolka starp rents- un pirfchanaß-kontrakti, mehß jau 2 numurã redsejam; kã schi starpiba praktiskã (deenischkã) dshwẽ parahdahß, gan katrs apdomigß wihrs sinahß; tomehr nebußß par launu, kad ir schẽ wehl pah to kahdu wahrdu sazifim.

Ja schis peemehrs atkautß, tad jo labaki waretu falihdsinaht rents mahjas ar pameitu jeb pamahiti un pirktahß mahjas ar ihsto meitu jeb mahiti.

Jo tapat kã zilweku fadsihwẽ afins-radneeziba (Blutsverwandschaft) ir tilpat stipra faite, ka no otras pußes zihnißchanaß pehz dshiwibãß ustureßchanaß (der Kampf um's Dasein), tã ari pee zenschanahß pehz laizigahm mantahm paßcha ihpaßchumß arween ir tas stiprakais pamats, uf kura laiziga un gariga labklahschanaß drofchi un pastahwigi usbuhwejama.

Schi zenschanahß pehz „paßcha“ (paßcha semes-gabalinsch, paßcha lopinsch etc.), ko mehß jau pee Latweeschu sehroschanaß pehz „semes“ (1. Nr.) leelakã mehrã redsejam gaischi atspihdam, — schi zenschanahß leelahß tapat katra zilweka wisdskakã firds-dibenã ee-auguse, wina afinis pahrgahjuse, kã afins radneeziba: wina ir dabãß-likumß, ne audsinaschanaß auglis un ari ne grehziga kahroschana pehz ruhstoschahm mantahm, bet no dabãß usspeesta dshifchanaß pehz peederuma, pee lam sinamß jau eepreelch japeemin, ka peederumß katru reis til tã pilnigi pareisi teel eemantots, kã Deewa un Waldibãß likumi pawehl. Kam sawã muhschã nebuhtu gadijees ar kahdu pamahiti eepahitees un kas nepahis winas greise, dufmigo, nizinadamo un atreebigo istureßchanaß pret sawu pameitu, til lihds kã ihstã meitina pehz tahß paßchas loterijas tihko, uf kuru ari pameita sawas zeribas leel! Tahdã gadijumã pamahite, un lai ta ari buhtu Gewas (pirmãß seewas) labakã meita, sawu pameitu katru reis atron par toti nejauku, flinku, netihru, dufmigu, nepateizigu, — ihfi fakot, par welnu engela waigã un sawu ihsto meitinu, sawu firdß lutekliti par mihligu, laipnigu, jauku, gudru, ar weenu wahrdu: par engeliti bes spahrnineem. Kur firdß-meitina dabo to gahrdako lumofinu, toß raibakos fwahrzinus jeb lakatinu, tur pameita wispirms fakem nizinaschana, rahschana un tad — jo prastakã drehbess etc. Tehwam firdß fahp tahdas schkirschanaß deht, bet pamahite winam glumi un glauni jeb ari kã schagata un nakßpuhje ar simts lihdselkeem peerahda, ka pameita, schis breefmigais radijumß, ne til labas drehbess nau pelnijuse un wejajs beidsot fahk tizeht nn — sawu meitu, kuras weenigã waina ta ir, ka winas ihstã mahite jau miruse, eenihdet, raht, stumdit, un kã kuru reis, pat atstumt!

Un ko tad daschß „leelais-puiss“ dara ar kunga jeb faimneeka sirgu? Winsch tam usblauj: nu moita (maita)! un schwaulsch! pahtaga danzo uf lopina muguru, tã kã tas waj is ahdas schau-

tos, bet mutes-dselschi rauj wina muti wai puscham, un lopinam rit asaras, it kã tas fajastu un gribetu fajiht: mans paßcha kungs schẽ warbuht mani glauditu. Bet kad tahdam lopu-rasbainee-kam paßcham saws sirgß, kã tad? Nu, to winsch tur mihtu kã katrs sawu lopinu. Un kur faimneeka sirgß daudsreis zeeßch badu, waj falsi nost, tur kalselis „sawam lopinam“ bahsch ubahsdams un ja segena nau pee rokãß, tam uffeds sawus „pal-tralus,“ lai neschalt. — Kad kungam jeb faimneekam seens jeb labiba aissihst, tad kalpi smeedamees faka: tad tã muhscham atkal plikis! un kad toß passubina, lai steidsahß, tad tee gan spih-tigi atbild: waj tad mehß waram pret leetu iskarotees jeb: waj tad skreesim no ahdas laukã! Bet kad kalpa paßcha seens jeb labiba grib aissihst, tad tas rauj kã trahß, lihds „eerauj.“ —

Waj tã nau? Warbuht es schẽ pa stingri rakstijis, warbuht daschã weeta til trahi ne-eet, bet wifur ir un paleel starpiba starp paßchu meitinu un pameitu, starp kunga un faimneeka mantu un paßcha lopinu jeb ihpaßchumu.

Schee pahrs wilzeenu is zilweku fadsihwes uffihmẽ darbus, kas nau flawejami un ne kahdã wihsẽ aisschawami, bet wini deefgan israhda, kahds spehls afins-radneezibã un paßcha ihpaßchumam.

Tas, ko schẽ mahzamees, atron pilnigi weetu ari pee semkopi-bãß, jo ari schẽ katru reis „paßcha“ teel smalki isschirts no „zita.“ Til tad, kad semkopim tas semes-gabalinsch, ko winsch kopj, ir til mihtsch, kã ihstã mahtã ihstã meitina, — kã kalpam „saws lopinsch.“ — kad tas palizis par wina firdß lutekliti, — til tad war drofchi zeret, ka faimneeziba uplauks; un swescha ihpaßchumß, kas til uf kahdu laiku bruhki nemts, ne kad nau un newar buht til mihtsch, kã paßcha semes-gabalinsch. It nebuht nepeeteel, ka semi apstrahdã un mahjas apkopj pehz eerastã kahrtibas, — ka lauku sinamãß reises usar, ar teem mehßleem apmehflo ko pehz tahdas kahrtibas eemanto un tad faka: es sawu teesu esmu darijis, lai nu Deews gahdã. Schi eerastã kahrtiba nau pareisa, ir pa wezu, nesateelahß wairs ar muhsu wajjadibahm un notigi ween japahrtãsa. Mehß, masgruntneeki, esam eeradufchi 5—8 graudeem plaut un ja 10—12 isnahk, tad no leeleem preekeem topam waj pahrgalwigi. Mumß ir azis aisseetas redset, ka mumß blakus leelgruntneekem isnahk no 12—20 ja lihds 25 graudeem! Waj tad wineem zits Deews? Re, bet zita dalaufu kopßchana, lai gan newar leegt, ka zaur zaurim nemot muischãß buhs labaka seme; bet ir ari muischãß ar wahjaku semi, ne kã ziteem faimneekem, kas tomehr daudß wairaf augtu isdod, ne kã faimneeku lauki. Kur schi waina mellejama? Wispirms eelßch tam, ka rents faimneekß nekopj paßcha laukus, paßcha mahjas, ka wineem nau paßcha firdß-meitinas, bet pameita. Katram labam un kreetnam faimneekan jamet wejã faimneeziba pee malas, ja-eegahdajahß labaki lopi, ja-audsina lauku seens, ja-eewed stakla-kopßchana; labibu wispaßr nebußß uf tirgu west, bet ar lopeem apehdinaht un no teem wifas malfschanaß isskapet; mehßli jagahdã un japehrf, eerotfchi japahrtãbo un ja-eegahdajahß; neweena semes-stuhrißcha nebußß welki tureht, ne ta masala darbã-fpehka bes pilnigas isleetofchanaß pamest; ne tahß wismasalahß isdofchanaß bes wajjadibãß pakaut; welki maifes ehdeji no stakkeem jadsen ahã, dahrsß nau neween jaulumu un gahrdumu, bet ihpaßchi eenahßschana deht jatur un jalopj. — wifur buhs dshiwibãß spodribã un fapraßchana buht!

Tã ween til ir kreetna faimneeziba domajama un zaur to ween mehß pahrspehsim schi laika prãßbas un ne tahß muhs; tã ween atmodifimees no ta breefmigã gara-meega, kas muhsu laulus nogurdinãjis, muhsu meefas panihzinãjis, muhs padarijis par paßchu lutelkeem par nesapraßcheem un par isscherdetajeem, kur mehß to nebuht nesinam. Pahrlcees drehbju gresnumß, plih-teschana stahtes-sirgi un rati, balles un weltigas noskraidaschanaß un nobraulafschanaß, wifß tas peeder pee schi gara-meega augteem un ja mehß, masgruntneeki, panihßim, tad pee tam

ir meera-teefnefis Maskawas gubernâ bijis, kur tas sawâ muischâ Fedorowfl, pehdejas dshwes deenas pawadijis.

Samaras pilsehtâ esot us finans-ministerijas pawehli jauna gada nakti 253 dshreenu pahrdotawas flehgtas, jo pilsehtas duma (waldiba) schenku skaitli gribejuse us 28. pamasinabt un turpretim pilsehtas semi preelsh ihpaschi atlautu schenku eetaifischanas isrenteht, bet ministerija gribejuse, lâ lihds schim, patentes wiseem us luhgshanu deht schenku tureschanas isdot un kad pilsehtas duma pee sawa pirmâ spreeduma palikuse, tad ministerija patentu isdoschanu preelsh 1876. g. aisleeguse, zaur ko tad minetâ flehghana notikuse. Pehrn schinis pahrdotawas esot wismasak 1012 wedri stipru dshreenu if deenas pahrdoti un gada laikâ kahdi 2,222,352 rubl. nodserti.

Si Kreewijas. Boronesch apgabala atkal leeli sneega puteni plosotees, ka pat dselszeta braufschanas us kahdu laiku tilfshot aiskawetas un Archangeliskâ leela fala deht, skolas us kahdahm nedekahm flehgtas.

Rihgas sirgu tirgus esot mas apmellehts un ari mas sirgu preelsh pahrdochanas cewesti, jo pahrdenewi ne-atrodot weetas, kur sawus lopinus nolikt. Sirgu tirgus tilfshot jau pehz kahdahm deenahm flehgtis.

Br. Busch grahmatu bode Rihgâ, lâ is sludinajumu nodatas redsams, ir pahrgahjuse A. Wirfs lunga ihpaschumâ.

Widsemes muischneeku preelshneeziba esot zetuminstera lungam ihpaschu luhgshanas-rakstu eefneeguse, kurâ lihds, lai gahdâ, ka Rihgas-Pleskawas dselszeta buhweschana tiktu atlauta.

Kursemes laukskolu wirs-komisija sastahw is schahdeem tozektum: Kursemes muischneeku wezakajs, grafs Keiserling, prestidents, general-superintendentis Lamberg, kreismarschals barons Grotthufs, skolas-raths (Schulrath) mahzitajs Boettcher, Bliedenê, Trmlawas seminara direktors un gubernas pahrwaldibas raths v. Kelszewsky no walsts-waldibas puses. Sekreters ir barons v. Goerner f.

No Tehrpatas. Kâ kahda Kreewu awise („Pehterburgskaja gaseta“) idshirduse, tad tautas apgaismoschanas ministerija esot nodomajuse Tehrpatas uniwersiteti to teesibu dot, ka ta, proti Tehrpatas uniwersitete, warot par profesoreem peenemt ari tahdus mahzitus wihrus, kas ahrsemes uniwersitetes studeerejuschi un augstako pakahpeni mahjiba jeh doktora-wahrdu panahkuschi, bet ar tahdu nosajijumu, ka wini til tad war profesora weetu dabuht, kad wini jaw ahrsemes pee kahdas augst-skolas par dozenteem (augst-skolas-skolotajem) bijusch.

No Rchwales. No tureenes teel „Golosam“ sinots, ka ismellechanas leeta Gapsalê nodota gubernas augstakai teesai. Kimmels ir pehz ismellechanas par wainigu atsihts, ka wirsch ar apzeetinateem neschehligi apgahjees, tâ ka weens no teem nomirts. Lihds ar Kimmeli nahza pee ismellechanas ari Gapsales birgermeistars Leidigs, raths lungi Holmbergs un Michelsons un Gapsales pilsehtas ahrste Berg.

Rihgâ 5. Janwari darija Hartmann un Lifs lungi polizejai sinamu, ka winu dselses leetu magasinâ eelsh grihdas eeurbti zaurumi radushees, kuri pa dakai jaw zaur sahga greesee-neem saweenoti. Zil noprast wareja, tad zaurumi bija no apalsch magasinhes ruhmes atradamas pagraba urbti. Polizeja weetu apraudsijust, nostahdija sopeni waktneekus, kureem kahdas deenas wehlat idewahs minetâ pagraba semneeku G. K. notwert, kam ari darba rihki, urbis un sahgis, lihds bij. K. tika apzeetinahts.

No Jaunjelgawas. Sigahjuscha wafarâ kahdam lungam bij tschumadans ar naudu un dahrgahm leetahm us zeta iskritis. Gan pehz wina wisur melleja, tomehr par walti. Bet kas noteek! Nowembera mehnesi kahds deenesta puiss, jo brangi eedsehrees, pahreet mahjâs un krahsni par agri aistaisijis eelsh twana nomirft. Kad dakteris lihki sah apluhkot, tad atron puissim apwehderu jostu, pilnu ar selta naudu. Puisscha lahde atradahs selta kehdes uu daschadi dahrgi krusti un tâ tad polizeja nahza utahm domahm, ka nelaimigais buhs suduscha tschemodana atradejs.

Un tâ ari bija. Pilsteesa pakal mellelama sadabuja wisu sudoscho mantu kopâ, ari naudu gandrihs wisu (1000 rubl.), jo puiss bruhngans buhdams pehdejâ laikâ kahrtigi bij dshwojis. Tapat ari wehrts-papihri no leelas sumas wehl bijusch neaiskarti. (M. w.)

Kreewijâ, pagahjuscha gada Dezembera mehnesi, pehz waldischanas sinahm bijusch 1,466 uguns grehti; wiswairal dedsis Kalugas gubernâ (104 reises). Skahdes zaur scheem uguns grehteem wisâ Kreewijâ notizis par 2,031,255 rubl.; pehz naudas wehrtibas wiswairal apskahdeta Maskawas gubernâ (par 812,238 rubl.). Uguns-grehts izehlees 184 weetas zaur peelischanu, 453 weetas zaur ne-usmanibu un 839 weetas no nesinama eemesla.

Menizini tewiju.

Ans aisgâja no tewijas
Ar speekiti un somu,
Ween speests no leelas zeribas,
Kur sagrabt laimes lomu.
Pret austrumu un reetrumu
Tas milsu fokus spera.
Bet jeltu laimes putniu,
Nekur taf nesatwera.

Ka istais mantas grabulis,
Gan falka tas, gan twika;
Reis beesâ meschâ apmulis,
Til ko tas nenonika.
Te peepesch laimes ritenis,
Sâl grofstees us labu.
Tas awotinu atradis
Kur atspirgtees taf dabu.

Te ari sâlê guleja
Labs maischel's selta naudas,
Ans sawu somu pildija,
Zil ween tam zilât jaudas,
Tad somu plezds spradssejis,
Ar zeta speeki rokâ,
Nu projam rapo salizis,
No smagâ selta floga.

Tas mensescheem pa meschu list,
Kâ sapits burwju walgâ
Un karstus asins sweedrus swist.
Ar rê kur laimes alga!
Nekur ne udens lasites,
Ne drupeklischa maises
Un deenan, naktim isbailis
Tam jagibst selta raifes.

Ans nespej wairs ne pedas mit
Un taifas islais garu.
Te beesmigi to traugas rit
Traks tigeris ar waru.
Ans bailis fleegdams pamodâs
Un Deemu teiza preelâ,
Ka wisas selta mozibas
Til bija fapnis meegâ.

Tam negribas wairs seltu raust,
Neds leelas bagatibas,
Ko peznakameem walti plauft,
Bes kadâs pateizibas.
Nu tewijâ tam peetika
Ar paschu masumiu
Un taifnu sweedru swetiba
Sche aplaimoja winu. *)

F. Mahlberg.

*) Us zeen. rihmetaja wehleschanos drukatas tahdâ ortografijâ, ka redaktijai eesuhittis. Red.

Atbildes.

A. G. — Pehterburgā, Anglijas g. Weens 'eksemplars eet preeksch C. Grünberg f.

E. G. — Pehterburgā. Kā redseet, Juhfu wehleschanahs ir ispidita. Mehš loti preezatoš, kad Juhš solitās sinās sūbtitu. Gaidam jo plāškaku wehstuli no Jums.

R. G-M-S-ē. 2. N. Juhš tikat usaižināti, truhkstoschus numurus usdot. Tagad sanemam sinu no Kapteina kunga, ka Jums truhkstot 3-6 un 9. Nr., bet ari, ka Jums tuhliit pee apstelleschanas 1-7 Nr. eedoti lihds. Luhdsam isflaidroschanu.

R. M. — D. Kā redseet, „Baltijas Semkopis“ isnabl leelakā formatā, ne kā pehrn, tadeht pastahwigs „peelikums“ atkriht. Dauds lasitaju tā wehlejuschees un, kā zeram, ir Jums labaki patiks ik nedelas leelaku awisi lasiht, ne kā ik pabrudekas us peelikumu gaidit, kas pee tam wehl leelas raites un weltas isdoschanas padara, no kam zeen. lasitajem it ne kā nau. „Kahdam Falzgrahwneekam.“ Kad Juhš „Balt. Semkopi“ isgahjuschā gadā usmanigi lasijuschī, tad atsihseet, ka teescham nau wehrtis, minetam „dibinatajam“ us wina klabinaschanu 17. Janwari to atbildet.

Superinsch: Glahbjeet lautini — modere — deenderu draugs — glahbjeet — glahbjeet!

Modere: Waj Tu mani prezesi?

D. draugs: Zif tew ir keshā?

Superinsch: Kemeet mani ar meesu un dmehs-feli un wifu manu keshu, bet glahbjeet — glahbjeet!

D. draugs: Juchhē — glahbsim!

Modere: Glahbsim, mihko darba-brahl. Superin, firds mihlajs behgulin, nahj manā paspahriņ, — nahj pee moderes firds, — dod rozinu, dod firsinu — mehš esam saweenoti!

D. dr. Juchhē!

Tomehr weeminam, ka mehš buhsim nomodā un wajadsiģā laikā rumajim atkal kahdu wajadsiģu wahrdu.

„Kahdeem Schlibeneekem.“ Tas minetais wihriņsch bijis „cekurba-jees“, kad winisch tahs jozigās un teescham behrnischlās draudeschanas pee sčhenka galda frogu isbtahwis. No rihta, kad tam „reitulis“ un „schwingu-lio“ nogahjis, tas sawus 5 prahinus atkal salahjis un nau wis, kā sčspahriņis jeb dulla muscha, lehziš uguni. Tadeht lai sčhoris paleek.

R. — Gezawā. Tahs jautias ahbolinu-schklās pahr kurahm Sintenis f. 1. „Balt. Semf.“ Nr. rakstijis, Sachtu semkopibas-skola lihds schim arweenu ir pirkuse Berlinē no Weg kunga. Kad un neween Juhš, bet ari dachī ziti semkopji sčihis schklās grib eegahdatees, un redakzijai luhguschī, lai teem pee tam nahl palihģā, tad usaižinam wifus, kas to wehlajs, lai ahtrumā pee redakzijās waj pee Sintenis f. usdod, zil un kahdas schklās katram woiģaga, pee kam sinams ari ta wajadsiģā nauda tuhliit ja-cesuhta, pehz ta wrehkinuma, kas dots 1. numurā. Us tahdu wihst semkopji dabos labi dihgstaschās schklās jo lehtaki, ne kā kad kares preeksch sewis ihpachī pirktu.

Atbildoschais redaktors un ijdewejs: G. Mather's.

Semes gabalus

isdod us renti, jeb ari pahrdod par dšunteem Annas-muischā, pee Saku lauka. 6 werites no Rihģas.

Kursemes bishu-kopschanas beedribas lozekli

teel saluhgti

us general-fapuzi 28. Janwari f. g., pultstens 11 preeksch pusdeenas, Behra f. jahle (eeses schana no Stribwera eelas).

Deenas-kahrtiba:

beedribas eeschigās darischanas un preekschlasichana pahr bishu-kopschanu.

Presidentis: G. Mather's.
Wihje-presidentis: R. Grünhof's.

! Siguldeeschu!

„Jaun-Dreta“ mahja, ir no 23. April 1876, ar labahm notaisichanahm waj nu pahrdodama, jeb isfentejama us ilgaleem gadeem. Tuwakas sinās un notaisichanas pee gruntineka

P. Grünberg,
Jaun-Dretas.

Sludinajumi.

Pauka Martinelli wihnuhst, pee teatera nama, Jelgawā, ir dabonami schabdi wihni, kas loti daudis teel pirkti un no wifem, pat no leeceem wihna pasinejeem. par labeeem atsihti:

Kreewu kēkaru-wihni.	Par buteli.
Donas wihns, balts	40 kap.
Kaufaseschu, farkans	40 "
Stopiniskoje, faldens, farkans un balts	45 "
Muskats	55 "
Bischofs	50 "
Mieslings	80 "
Tokajers	100 "
Risjars, farkans un balts	50 "
Tuaks, balts	75 "
Racheliners, farkans	90 "
Santuriners	65 "
Kreewu Kferes	65 un 100 "
Portwihns, balts un farkans	65 un 100 "
Kaufas Burgunders, farkans	60 "
Kreewu Madeira	65 un 100 "
Muyka, balts un farkans	60 "

Kreewu museeredami wihni.	Par buteli.
Donstlois	60 kap.
Rislijarsstlois	85 "
Krimstlois	110 "
Kreewu schampangers, Sillery un Crémant	200 "
" " " pr. 1/2 b.	100 "

„Baltijas Semkopis“ no 1875 g. dabonams eeseteš un ari tikat broschereets „Balt. Semf.“ redakzijā.

Wez-Sachtes semkopibas skola.

Ta kommisija, kas eezelta pahr no nelaika Sokolowicza dibinatu semkopibas-skolu, zaur sčho dara sinamu, ka Wez-Sachtes semkopibas skola pee Lutuma, wa Jurgeem 1876, atkal jauni skolenti teel usnemi. Tarehz wihst tee, kuri sawus deklus jeb audseklus Wez-Sachtes skola wehletos mahziba sūbtihst, sčhe teel usaižināti. sawas peeteikschanahs pee skolas direktora Sintenis kunga, pee laika un proti: us wifu wihstagri preeksch Jurgeem usdot.

Kuratorinms.

Zeenitai publikai zaur sčho it pasemigi sinamu daru, ka to senal sem firmas „brahlī R. un M. Busch“ pastahwoscho latwisku grahmatubodi (Gelsch-Rihģas Kalku- un Smilschu- celu stuhri Nr. 39, Ričsklowa namā) esmu pirzis un to paschu sem tahs firmas:

Andreja Wirsa latwiska grahmatu bode
tahlaki wedischu.

Par ruhpiģu un usmanigu apdeeneschanu pehz labakas apsinaschanas gahdadams, es zeenitu publiku luhdsu, mani ar sawahm eepirschanahm un apstelleschanahm apgodinaht.

Ar augst zeenischanu
Andrejs Wirsa.